

ביצי עכו"ם**תלמוד בבלי מסכת חולין דף סד עמוד א**

ותניא גבי ביצים: אלו הן סימני ביצים; כל שכודרת ועגולגולת, ראשה אחר כד וראשה אחד חד - טהורה, ב' ראשיה כדין, או ב' ראשיה חדין - טמאין, חלבון מבחוץ וחלמון מבפנים - טהורה, חלמון מבחוץ וחלבון מבפנים - טמא, חלמון וחלבון מעורבין זה בזה - בידוע שהיא ביצת השרץ! לא צריכא, דחתוכות; וליבדוק בחלמון וחלבון! בטרופות בקערה, וכה"ג מי זבנין מינייהו, והא תניא: אין מוכרין ביצת טרפה לעובד כוכבים אלא א"כ טרופה בקערה, לפיכך אין לוקחין מהם ביצים טרופות בקערה! **אלא אמר ר' זירא: סימנין לאו דאורייתא**, דאי לא תימא הכי, הא דאמר רב אסי שמנה ספיקות הן ליבדוק בביצים דידהו! אלא ש"מ: סימנין לאו דאורייתא. **אלא למאי הלכתא קתני לה? הכי קאמר: ב' ראשיה כדין, או ב' ראשיה חדין, או חלמון מבחוץ וחלבון מבפנים - ודאי טמא, רישיה חד - חד, רישיה חד - כד, וחלבון מבחוץ וחלמון מבפנים, ואמר לך של עוף פלוני, וטהור הוא - סמוך עליהם; בסתמא - לא תסמוך עליהם, דאיכא דעורבא דדמי לדיונה.**

תוספות מסכת חולין דף סד עמוד א

סימנין לאו דאורייתא - אומר ר"ת דדוקא סימני ביצים משום דאיכא דעורב דדמו לדיונה אבל סימני עוברי דגים דאורייתא יש לסמוך עליהם כדאמר סוף פרק אין מעמידין (ע"ז דף מ. ושם) דאמר רב קרבי דגים אין נקחין אלא מן המומחה ופריך ל"ל מומחה לבדוק בסימנין דתניא כסימני ביצים כו' ומשני שנימוחו ולא משני סימנין לאו דאורייתא וכי תימא משום דמשמע ליה דבכל ענין אין ניקחין אלא מן המומחה אפילו אמר של דג פלוני וטהור דאז היה ראוי לסמוך עליו דעל כרחק לא איירי בכל ענין דבאומר מלחתי נקחים אף שלא מן המומחה **ועל זה אנו סומכים לאכול אותן דגים שקורין ברבט"א בלע"ז ואפילו לא ידעין אם נשרו הקשקשין בשעה שעולה מן המים סמכין אסימני עוברי דגים ומיהו בירושלמי משמע דאין לסמוך על סימני עוברי דגים דגרסי' התם נתן בר אבא קם קמיה דשמואל אמר ידענא מפרשא בין עוברי דגים טהורים לעוברי דגים טמאים עוברי דגים טמאים עגולים עוברי דגים טהורים ארוכים אחזי ליה (דהדר בקליפתה) אמר ליה כזה מהו א"ל טמא אמר ליה לא ביש לי דאמרת על טהור טמא אלא סופך לומר על טמא טהור אלמא אין בודקין בסימנין כדהדר ליה שמואל לנתן בר אבא ומשמע אפי' על סימני הברייתא אין לסמוך מדלא אמר לו שיבדוק בסימני הברייתא וגם מה שאמר נתן בר אבא הן סימני הברייתא והש"ס דידן הוה מצי לשנויי הכי אלא דשפיר קא משני **ומה שאנו לוקחין מן העובדי כוכבים ביצים אף על פי שאינם אומרים של עוף פלוני וטהורים הם אנו סומכים על רוב ביצים שמצויין בינינו דשל עופות טהורים הם ומה שאנו לוקחים מן העובדי כוכבים אובליא"ש וקנטיא"ש שנילושו בביצים אף על גב דאסרי' הכא ליקח מהם ביצים טרופות בקערה לא דמיא דהכא איכא ריעותא מדזבין להו עובד כוכבים טרופות בקערה ש"מ דמוכחא מילתא דישראל מכרם לו לפי שהיו של טרפה אבל עיסה שנלושה בביצים לא חיישינן ואזלינן בתר רוב ביצים שאינן של טריפות ולא חיישינן שמא היה בהם דם דרוב ביצים אין בהם דם ומעשים בכל יום שאנו אוכלין ביצים מגולגלות אף על פי שאין יכולות ליבדק ומיהו ר"ת היה אוסר ליקח מן העובדי כוכבים אובליא"ש וקנטיא"ש משום בשולי עובדי כוכבים אף על גב דאמר בירושלמי דפת נמנו עליו והתירוהו שאני הכא שנילושו בביצים ונאסרו מטעם שלקות שלא היה בכלל ההיתר דשתי גזירות היו דגזרה דפת מי"ח דבר דגזור תלמידי שמאי והלל אבל גזרה דשלקות קדמה הרבה תדע מדבעי למימר בסוף פרק אין מעמידין (ע"ז דף לז:): דהויא מדאורייתא מדכתיב אוכל בכסף תשברני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי מה מים שלא נשתנו אף אוכל שלא נשתנה ולבסוף מסיק דקרא אסמכתא בעלמא הוא ואי מי"ח דברים היתה לא היה טועה בה הש"ס שידועות לכל היו כדאמר בפרק אין מעמידין (שם דף לו.) שפשט איסורן בכל ישראל ומיהו נראה דאע"ג דאמרין הלכה כמאן דאסר ביצים משום בישולי עובדי כוכבים בפ' אין מעמידין דתניא כוותיה מכל מקום עיסה שנלושה בביצים אין לאסור משום דקמחא עיקר כיון דמברכין עליה **המוציא לחם מן הארץ ואנו סומכין על היתר דירושלמי דפת** ואמרין בפרק אין מעמידין (שם לח.) גבי (קרבי דגים) אין בהם משום בישולי עובדי כוכבים ואי עבדינהו עובד כוכבים כסא דהרסנא יש בהם משום בישולי עובדי כוכבים ופריך פשיטא ומשני מהו דתימא הרסנא עיקר קמ"ל קימחא עיקר משמע דאי הוה הרסנא עיקר היה מותר ואף על פי שהקמח מעורב בו **ומטעם זה אין להתיר עיסה של פשטיד"א שאפאו עובד כוכבים שהשמנונית הוא בעין על העיסה וגם מתחילתו הוא נאסר משום בישולי עובדי כוכבים ולא דמי לעיסה שנלושה בביצים שהביצה נתבטלה מתחלה ולא נאסר מעולם.******

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ג

הלכה יח

ביצה ששני ראשיה כדין או ששני ראשיה חדין, או שהיה חלמון מבחוץ וחלבון מבפנים בידוע שהוא ביצת עוף טמא, ראשה אחד כד וראשה אחד חד וחלבון מבחוץ וחלמון מבפנים אפשר שהיא ביצת עוף טמא ואפשר שהיא ביצת עוף טהור, לפיכך שואל * לצייד ישראל שמוכרה, אם אמר לו של עוף פלוני הוא מ ועוף טהור הוא סומך עליו, ואם אמר של עוף טהור ולא אמר לו שמו אינו סומך עליו. +/השגת הראב"ד/ אינו סומך עליו. כתב הראב"ד ז"ל /א"א/ דבריו אינם אלא בישראל שאינו מוחזק בנאמנות אבל מוחזק בנאמנות שאינו מכניס עצמו על הספק לוקחין ממנו בסתם, עכ"ל. +

הלכה יט

לפיכך אין לוקחים ביצים מן העכו"ם אלא אם היה מכיר אותן ויש לו בהן טביעות עין שהן ביצי עוף פלוני הטהור, ואין חוששין להן שמא הן ביצי טרפה או ביצי נבלה, ואין נ לוקחין מן העכו"ם ביצה טרופה כלל.

הלכה כ

ביצי דגים סימניהם ס כסימני ביצי העוף, אם היו שני ראשיה כדין או חדין טמאה, אחד כד ואחד חד שואל לישראלי המוכר, אם אמר לו אני מלחתי והוצאתים מדג טהור אוכל על פיו, ואמר אמר לו טהורין הם אינו נאמן אלא אם כן היה אדם שהחזק בכשרות.

הגהות מיימוניות הלכות מאכלות אסורות פרק ג

הלכה יח

* [כתב הטור על לשון זה ז"ל ונראה דאין לחלק בין עכו"ם לישראל חשוד]:

[מ] ומה שאנו לוקחים עתה ביצים מן העכו"ם אף על פי שאין אומרים של עוף פלוני הם אנו סומכים על רוב ביצים המצויין בינינו שהם של עופות טהורים. ספר התרומה והמצות:
הלכה יט

[ג] וכיון דאין רגילות למוכרם כך מוכחא מילתא שהם של טריפה ומוכרם ישראל לעכו"ם חתוכות להכיר שלא יקנה הישראל ממנו כדאמרי' אין מוכרין ביצים של עוף טריפה לעכו"ם אלא א"כ טרופות בקערה וטעם זה אין שייך בעיסת עכו"ם שנילושה בביצים דהא ליכא ריעותא לפיכך אין אנו נזהרים מליקח מן העכו"ם אובלוט' וקנטייל"ש, ועוד דסומכין ארוב ביצים שאינם של עוף טריפה ומטעם זה לא חיישינן לשמא היה בהן דם דרוב ביצים אין בהן ומעשים בכל יום שאוכלין ביצים צלויין אף על פי שאין יכולים לבדוק אף על פי שרגילות לבדוקם תחלה כשרוצים לעשות מהן תבשיל או לטגנם וכיוצא בהן חומרא בעלמא הוא ואי לא בדקו תחילה מותרין. וכתב רבינו יהודה כי היה אוכל רבינו שמואל ואחיו מהם אמנם לבסוף היה נזהר ר"ת מהא דפסקין פ' אין מעמידין הלכה כר' יוחנן דאמר ביצה שצלאה עכו"ם בביתו אסורה משום בישולי עכו"ם ואף על פי שהותרה גזירה דפת של עכו"ם גזירת בישולי עכו"ם לא הותרה מכללה ששתי גזירות הם דאיסור פת מגזירת י"ח דבר שגזרו תלמידי שמאי והלל כדאיתא פרק קמא דשבת ובישולי עכו"ם רוצה להביא פרק אין מעמידין דין מן הפסוק. אבל ר"י אומר שאין לאסור עיסה שנילושה בביצים מטעם בישולי עכו"ם כיון שהביצים אינן בעין שנתערבו בעיסה והעיסה עיקר שמברכין עליה המוציא וכה"ג אשכחן בפ' אין מעמידין גבי הרסנא. אבל אין להתיר פשטיד"א של עכו"ם שאפאה שהשמנונית הוא בעין על העיסה ואפילו הנבלע בעיסה נאסר כבר קודם שנבלע בעיסה משום בישולי עכו"ם ע"כ בספר התרומה והמצות ע"כ:

הלכה כ

[ס] אר"ת אף על גב דלא סמכין אסימני ביצים משום דאיכא דעורבא דדמי לדיונה סומכים אסימני עוברי דגים מדאורייתא וכן משמע פ' אין מעמידין דפירך אהא דאין לוקחין עוברי דגים אלא מן המומחה ופריך ולבדוק בסימנין ומתריך בשנימוחו והשתא אמאי לא מתריך סימנים לאו דאורייתא כדמתריך הכא גבי סימני ביצים ועוד דסומכין העולם על סימני עוברי דגים ואוכלין ברבוט"א אף על פי שאין להם קשקשים ואומרים שודאי היו לו והשירים כשעולה מן המים. אמנם ר"י דחה ראייה זו ואמר דקאי דהיכא דאיכא תרתי לטיבותא כגון שאמר של דג פלוני טהור הם והשתא פריך למה לי מומחה לבדוק בסימנין דכה"ג הוה לו להועיל אפילו בביצים של עוף שסימנין לאו דאורייתא ועל זה מתריך בשנימוחו לומר אף על פי שאמר של דג פלוני טהור הם אין לוקחין ומ"ש שנוהגים לאכול ברבוט"א לא בכל מקום נהגו שהרי בארץ אשכנז אין אוכלין אותו הילכך אין להכשיר שום דג שאין לו קשקשים בסימני עוברי דגים לומר שנשרו בשעלה מן המים מספר התרומה והמצות. ודעת רבינו המחבר נראה כדברי ר"י ע"כ:

שולחן ערוך יורה דעה הלכות בהמה וחיה טהורה סימן פו

סעיף א

סימני ביצים להכיר שהם מעוף טהור; אם שני ראשיה כדין או חדין, או שהיה חלמון מבחוץ וחלבון מבפנים, בידוע שהוא ביצת עוף טמא. א א] ואפילו אם יאמר המוכר שהם מעוף טהור, אין סומכין עליו. ואם ראשו אחד כד ועגול וראשו השני חד ועגול וחלבון מבחוץ וחלמון מבפנים, אפשר שהוא ביצת עוף טמא ואפשר שהוא ביצת עוף טהור. ב לפיכך שואל לצייד ישראל, (או עובד כוכבים), (טור וב"י בשם ה"ה שכן כתב בשם הריב"ח) המוכר, אם אמר לו: ג של עוף פלוני הוא, ואנו מכירים שאותו עוף טהור הוא, <א> סומך עליו. ואם אמר: של עוף טהור, <ב> ולא אמר שמו, אינו סומך עליו. לפיכך <ג> אין לוקחין ביצים מן העובדי כוכבים, ד אלא א"כ היה מכיר אותם ויש לו בהם טביעות עין שהם ביצי עוף פלוני טהור; ה ואין חוששין להם <ד> שמא הם ביצי טריפה או נבלה.

סעיף ב

ו עכשיו נוהגים ליקח ביצים, בסתם, מכל אדם, לפי שאין ביצי עוף טמא מצוי בינינו. הגה: ודוקא בביצים השכיחים, <ה> דהיינו ביצת תרנגולים ז או אווזות וכיוצא בהן, אבל אין לוקחים ביצים מעופות שאינם שכיחים יותר מעופות טמאים, עד שיראה בסימנים, כמו שנתב' (ארוך כלל מ"ב) סעיף ד

הכה תרנגולת על זנבה והפילה ביצתה קודם שנגמרה, מותרת, וא"כ משום אבר מן החי יג] והוא שאינה מעורה בגידין סעיף ה

ד] ביצת עוף טמא שנתבשלה עם אחרות, אם היא <ט> בקליפתה, אינה אוסרת. יד ה] <י> ואם טו היא קלופה, אוסרת, <יא> ואם היא נקובה, דינה כקלופה (ארוך כלל מ"ב והג"ה ש"ד) טז <יב> וצריך ס"א ביצים של היתר כנגדה לבטלה, [ו] ואפילו אינה שלימה רק טרופה (בארוך וב"י בשם הרשב"א). ואם נתבשלה בתבשיל של היתר, אין צריך אלא ששים מן התבשיל, לבטלה. יז ז] <יג> וביצה שיש בה אפרוח ח] או דם, אוסרת המתבשל עמה, אפילו אם אינה קלופה. הגה: (ג) ט] וקליפות האיסור מצטרפים גם עם ההיתר לבטל האיסור, וכ"ש קליפות ההיתר. (תא"ו נ"ט וירושלמי וש"ס עיין ס"ק י"ד). יח וע"ל סימן צ"ט. סעיף י

כז אין מוכרין (ו) ביצת נבלה וטריפה לעו"ג, שמא יחזור וימכרם לישראל. כיצד יעשה, יטרפנה (ז) בקערה וימכרנה לעובד כוכבים, שאז ודאי לא יקנה אותה ישראל ממנו. כח במה דברים אמורים, שרואים אותה טרופה בידו, שיש לחוש שישראל מכרה לו מפני שהיא טרופה. אבל מותר לקנות ממנו כט פת שנילוש בביצים, במקום שנוהגין לאכול פת של עובד כוכבים, כיון שאין רואים אותה טרופה בידו. הגה: ל ויש אומרים דעכשיו דאין נזהרין מפת של עובד כוכבים, אין למכור לעובד כוכבים ביצה אסורה, אפילו טרופה, דחיישינן שמא יערבנה עם פת וימכרנה לישראל (ארוך כלל מ"ב ומ"ד בשם ס"מ"ק). לא והכי נהוג במקום דנוהגין לעשות הפת עם ביצים ונוהגין בו היתר לקנותו, אבל בשאר מקומות אין לחוש.

ש"ך יורה דעה סימן פו

ל ויש אומרים כו' - ודעת הטור משמע דאפילו במקום שאין נזהרין מפת של עובדי כוכבים מותר למכרו לו טרפה וכן נ"ל שהוא דעת התוספות פרק א"ט (דף ס"ד ע"א ד"ה סימנים) והרשב"א והמרדכי לשם וכ"כ הר"ן שם להדיא וכן משמע דעת הסמ"ג וכן נראה מדברי שאר פוסקים וטעמא דכולי האי לא חיישינן שיערבו עם הפת וגם ימכרנו לישראל גם רוב עיסתן אינן נילושין אלא בביצים שלמות וכדאיתא בש"ד סימן ס"ח ובא"ו של מהרי"ל בדיני ביצים ושאר פוסקים ומ"ש הרב והכי נהוג היינו ע"פ מ"ש בת"ח כלל ס"ז ד"ד בשם או"ה כלל מ"ב דכן נוהגין אבל באו"ה שלפנינו אינו כתוב שם שכן נוהגין גם לא ראיתי מנהג בזה וכן נראה להדיא דעת מהרש"ל פא"ט סק"י"ח דשרי מיהו יכול להיות דכל הני פוסקים מיירי בעובד כוכבים שאינו נחתום אבל בעובד כוכבים נחתום שכיח טובא שמערב עם הפת ביצים טרופות וחיישינן שמא ימכרנו לישראל ובהכי מיירי הסמ"ק והאו"ה גם הב"ח כ' סברא זו אף על פי שמדברי הרב בת"ח שם וכאן נראה דלכל עובד כוכבים אסור למכור:

נמצא קורט דם בביצה**תלמוד בבלי מסכת כריתות דף כ עמוד ב**

/מתני'. אכל דם שחיטה בבהמה בחיה ובעוף, בין טמאין בין טהורין, דם נחירה, דם עיקור, דם הקזה שהנשמה יוצאה בו - חייבין עליו; דם הטחול, דם הלב, דם ביצים, דם חגבים, דם התמצית - אין חייבין עליו, רבי יהודה מחייב בדם התמצית.

גמ'. ת"ר: +ויקרא ז' כל דם לא תאכלו - שומע אני אפי' דם מהלכי שתיים, דם ביצים, דם חגבים, דם דגים, הכל בכלל? ת"ל: +ויקרא ז' לעוף ולבהמה, מה עוף ובהמה מיוחדין שיש בהן טומאה קלה וטומאה חמורה, ויש בהן איסור והיתר והן מין בשר, אף כל שיש בהן טומאה קלה, אוציא דם מהלכי שתיים - שיש בהן טומאה חמורה ואין בהם טומאה קלה, אוציא דם שרצים - שאין בהם טומאה חמורה, אוציא דם ביצים - שאין מין בשר, דם דגים דם חגבים - שכולו היתר; +ויקרא ז' לעוף ולבהמה - אי מה עוף שאין בה כלאים, אף בהמה שאין בה כלאים? ת"ל: ולבהמה; אי מה בהמה שאינה באם על הבנים, אף עוף שאינו באם על הבנים? תלמוד לומר: לעוף ולבהמה.

רש"י מסכת כריתות דף כ עמוד ב

דם ביצים - ביצי איל ושוור לשון אחר דם ביצים המוזרות שנתאדמו מחמת חמימות שישבה עליהן התרנגולת.

תלמוד בבלי מסכת חולין דף סד עמוד ב

תנו רבנן: גיעולי ביצים - מותרות, ביצים מוזרות - נפש יפה תאכלם, נמצא עליה קורט דם - זורק את הדם ואוכל את השאר. אמר רבי ירמיה: והוא שנמצא על קשר שלה. תני דוסתאי אבוה דר' אפטוריקי: לא שנו אלא שנמצא על חלבון שלה, אבל נמצא על חלמון שלה - אפי' ביצה אסורה, מאי טעמא - דשדא תכלא בכולה.

רש"י מסכת חולין דף סד עמוד ב

והוא שנמצא הדם על הקשר שלה - הוא זרע של תרנגול הקשור בראש הכד של ביצה ומשם יצירת האפרוח מתחלת וכיון דעדיין הוא שם לא נתפזר בשאר הביצה הלכך אוכל השאר אבל נמצא על חלמון שלה כולה אסורה כדמפרש לקמן דשדא תיכלא בכולה נתפשט הקלקול בכולה. על חלבון - על הקשר כדאמרן. תכלא - לשון שיכול וריעותא.

איפכא תני תנא קמיה דאב"י - תנא אחד היה שונה אותה לפניו איפכא לא שנו אלא שנמצא על חלמון שלה. ואב"י הוא דתירצה הכי - כדאמרין לא שנו אלא על חלבון.

תוספות מסכת חולין דף סד עמוד ב

והוא שנמצא בקשר שלה - פירש הקונטרס דכה"ג אוכל השאר כיון דנמצא על הקשר והוא זרע תרנגול הקשור בראש הכד של ביצים ומשם יצירת האפרוח מתחיל וכיון דעדיין הוא שם ולא נתפזר בכל הביצה הלכך אוכל השאר אבל אם נמצא על חלמון שלה הביצה כולה אסורה כדמפרש לקמן דשדא תיכלא בכולה פי' נתפשט הקלקול בכולה והא דלא נקט בלשון לא שנו כדנקט אבוה דרבי אפטוריקי ולימא הכי לא שנו אלא שנמצא על הקשר שלה אבל יצא חוץ לקשר שדא תיכלא בכולה מצינן למימר דאין לשון כל חכמים שוין בענין אחד ומיהו קשה לפירושו מדאמר בפרק דם שחיטה בכריתות (דף כא.) דקתני בברייתא יצא דם ביצים שאינן מין בשר יצא דם חגבים שכולו היתר ומשמע דכי היכי דשרי דם חגבים ודגים כל זמן שישנו עליהם וניכר שהוא מהן הוא הדין נמי דם ביצים וי"ל דמדרבנן החמירו בדם ביצים גזירה אטו דם עוף שהביצה בא ממנו ומדאורייתא שרי אף על פי שהאפרוח נוצר משם דהיינו על קשר שלה ואף על גב דהוי אפרוח לבסוף השתא מיהא לא הוו מין בשר שאין כאן עדיין בשר כלל ועוד י"ל דדם שעל הקשר אסור מן התורה דחשיב מין בשר כיון שהאפרוח נוצר ממנו דהא דשרי במסכת כריתות (גם זה שם) דם ביצים היינו כשאין דם בקשר אלא במקום אחר שמאותו דם אין האפרוח נוצר ולא חשיב מין בשר ומצוי הוא פעמים רבות אפי' לאלתר סמוך ללידת הביצה ואותו דם אינו בא מחמת נשיכת תרנגול לתרנגולת ומה שפי' בקונטרס דם שהוא חוץ לקשר הכל אסורה זהו כשישנו בקשר

ונתפזר עד שהוא חוץ לקשר אבל כשאין דם כלל על הקשר אלא במקום אחר מותר כדפרישית ואין להקשות לפ"ז בתר הכי דמפליג אבוה דר' אפטוריקי בין חלבון לחלמון הוה ליה לאפלוגי בחלבון גופיה בין על הקשר לשאין על הקשר כמו רבי ירמיה דלאו פירכא היא דהא מפליג בין נמצא על הקשר של חלבון לנמצא על הקשר של חלמון ועוד י"ל הר שמעתא דהכא שרי דם ביצים לגמרי כי ההיא דכריתות (גם זה שם) והכי קאמר והוא שנמצא על הקשר שלה אז זורק את הדם ואוכל את השאר אבל אם אין הדם על הקשר אלא במקום אחר מותר אפילו הדם ואין צריך לזורקו וכן משמע בירושלמי דתרומות דקאמר בתר ההיא שהבאתי לעיל מביצים מוזרות מצא בהם דם קולף הדם ובירושלמי אינו מזכיר כלל מאכילת שאר הביצים אלא מזריקת הדם משמע דכל החילוק שאומרים אמוראים אחרי כן על הדם עצמו כדפי' בשמעתין ר' זירא סליק למבקר לר' חייא בריה דר' יצחק אשכחיה דיתיב וקאמר לא שנו אלא חלמון אבל חלבון מותר והוא סבר דהוא גמיר מן דאבהתי' אתא ר' אבהו בשם ר' יוחנן בין בחלבון בין בחלמון אסור תני ר' חלפתא בר' שאול חלמון מותר אמר רבי זעירא הא דאמר חלמון אסור בשנמצא במקום זכרותו של חלמון ואפילו חלבון והוא שנמצא במקום זכרותו של מוחו שממנו נולד ע"כ לשון הירושלמי משמע דאמאי דקתני בברייתא קולף מקום הדם קאמר בתר הכי ל"ש אלא חלמון אבל חלבון מותר ומשמע מותר וא"צ לקלף ובתר הכי מייתי דר' יוחנן דאמר בין חלבון ובין חלמון אסור ובתר הכי מייתי ברייתא דר' חלפתא בר' שאול דאומר חלמון מותר ודומה בזה שהוא טעות סופר ויש לגרוס חלמון אסור וחלבון מותר ובדם גופיה קאמר הכי כדפרישית ועלה קאי דר' זעירא דאמר הא דאמר חלמון אסור כשנמצא במקום זכרותו של חלמון פירוש זכרותו קשר שלו כי גם בחלמון ישנו הקשר אבל שלא במקום הקשר מותר אפילו הדם ובא ר' זעירא לסתור מה שאמר בברייתא חלמון אסור חלבון מותר ולומר שגם חלמון שאסור זהו דוקא במקום זכרותו כי גם במקום אחר דם ביצים מותר אפילו בחלמון וכה"ג אפילו בחלבון אסור הדם וקם ליה ר' זעירא בשיטתיה דר' יוחנן דלעיל מיניה וברייתא דר' חלפתא ברבי שאול כשיטתיה דרבי חייא בר' יצחק.

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ג

הלכה ו

אף על פי שחלב בהמה טמאה וביצי עוף טמא אסורין מן התורה אין לוקין עליהם שנאמר **מבשרם לא תאכלו על הבשר הוא לוקה ואינו לוקה על הביצה ועל החלב, והרי האוכל אותן כאוכל חצי שיעור שהוא אסור מן התורה ואינו לוקה אבל מכין אותו מכת מרדות.**

הלכה ז

יראה לי שהאוכל ביצי דגים טמאים הנמצאים במעיהם כאוכל קרבי דגים טמאים ולוקה מן התורה, וכן ביצי העוף הטמא התלויות באשכול שעדיין לא פירשו ונגמרו, האוכל אותן לוקה כאוכל בני מעים שלהן.

הלכה ח

ביצת עוף טמא שהתחיל האפרוח להתרקם בה ואכלו לוקה משום אוכל שרץ העוף, אבל ביצת העוף /עוף/ טהור שהתחיל האפרוח להתרקם בה ואכלה מכין אותו מכת מרדות.

הלכה ט

נמצא עליה קורט דם, אם על החלבון זורק ה את הדם ואוכל את השאר, ואם על החלמון ו אסורה כולה, ביצה ז המוזרת הנפש היפה תאכלנה.

הלכה י

אפרוח * שנולד אף על פי שלא ח נתפתחו עיניו מותר לאכלו, בהמה טהורה שנטרפה חלבה אסור כחלב בהמה טמאה, וכן ביצת עוף טהור ט שנטרף כביצת עוף טמא ואסור.

הלכה יא

אפרוח * שנולד מביצת טרפה מותר שאין מינו טמא, היה העוף ספק טרפה כל הביצים שתלד בערימה ראשונה משהין אותן, אם טענה ערימה שניה והתחילה לילד הותרו הראשונות שאם היתה טריפה לא היתה יולדת עוד, ואם לא ילדה הרי הן אסורות. +/השגת הראב"ד/ אפרוח שנולד וכו'. כתב הראב"ד ז"ל /א"א/ מה ראה לשנות הטעמים שפירשו בו חכמים שהם מתוקנין יותר מכולם כי ביצת טרפה אינה ממין טמא ואסורה והטעם שפירשו בו לאימת קא גביל לכו קא מסרחא וכי מסרח עפרא בעלמא הוא, עכ"ל. +

הגהות מיימוניות הלכות מאכלות אסורות פרק ג

הלכה ט

[ה] וכל זה מיירי שנמצא על קשר החלבון או על קשר החלמון אבל נמצא שלא על הקשר אף הדם מותר כדמוכח בכריתות פרק דם שחיטה ורש"י פירש שאם נמצא על קשר החלבון ונתפשט לחוץ אף הביצה אסורה אבל אם אין דם כלל על הקשר מודה שהכל מותר ע"כ:

[ו] [וסתם ביצים אין צריכים בדיקה כבהג"ה דלקמן בפרק זה ואם נתבשלה עם אחרות תמצא לקמן פרק ט"ו ע"כ:

[ז] כרבנן לגבי רבי אליעזר ב"י בפ"ק דביצה ע"כ:

הלכה יט

[ג]... ועוד דסומכין ארוב ביצים שאינם של עוף טריפה ומטעם זה לא חיישינן לשמא היה בהן דם דרוב ביצים אין בהן ומעשים בכל יום שאוכלין ביצים צלויין אף על פי שאין יכולים לבדוק אף על פי שרגילות לבדוקם תחלה כשרוצים לעשות מהן תבשיל או לטגנם וכיוצא בהן חומרא בעלמא הוא ואי לא בדקו תחילה מותרין...

רא"ש מסכת חולין פרק ג

סימן סג

סג נמצא עליה קורט דם זורק את הדם ואוכל את השאר אמר רבי ירמיה והוא שנמצא על קשר שלה. **פירש רש"י ז"ל** אז אוכל את השאר אבל אם נתפשט הדם חוץ לקשר שדא תכלא בכולה. תני רבי דוסתאי אבוה דרבי אפטוריקי לא שנו אלא שנמצא על חלבון שלה אבל נמצא (דם) על חלמון שלה אפילו ביצה אסורה. מאי טעמא. דשדא תכלא בכולה. **והא דקאמר נמצא על חלמון שלה היינו נמצא על קשר של חלמון. שודאי שנתפשט שם מקשרו של חלבון ונכנס לקשר של חלמון.** ואפילו אין ניכר התפשטותו מקשר של חלבון כיון שנמצא על קשר של חלמון שהוא מכוון כנגד קשר של חלבון. בודאי מקשר של חלבון שהוא תחלת רושם יצירת האפרוח נתפשט ונתחלחל והגיע לקשר של חלמון. **אבל אם נמצא על החלמון שלא על הקשר ואין ניכר שנתפשט מן הקשר ביצה מותרת.** ור' ירמיה ורבי דוסתאי לא פליגי. ר' ירמיה השמיענו דבחלבון גופה יש חילוק דאם נמצא על הקשר הדם אסור והביצה מותרת. ואם נתפשט מן הקשר לחוץ אף הביצה אסורה. והוא הדין אם נמצא דם על החלבון או על החלמון שלא בא מן הקשר של חלבון הדם אסור. ורבי ירמיה ורבי דוסתאי לא קיימי אלא אאוכל הנשאר אבל הדם אסור בכל ענין. ורבי דוסתאי השמיענו דעל קשר של חלמון הוי כמו נתפשט מקשר של חלבון חוצה לו. זו היא שיטת רש"י. וקשה מהא דאמרינן בכריתות פרק דם שחיטה (דף כא א) יצא דם ביצים שאינו מין בשר ויצא דם דגים וחגבים שכולו היתר ומשמע דכי היכי דשרי דם דגים וחגבים כל זמן שישנו עליהם וניכר שיצא מהם הוא הדין נמי דם ביצים. וי"ל דמדרבנן החמירו בדם ביצים גזירה אטו דם עוף שביצה נולדה ממנו. ומדאורייתא שרי אף אותו שהאפרוח נוצר ממנו דהיינו שעל הקשר. ואף על גב דהוי אפרוח לבסוף. מ"מ השתא מיהא לא מין בשר הוא שאין כאן עדיין בשר כלל אלא מדרבנן אסור בין על הקשר בין חוץ לקשר. ועוד י"ל דדם שעל הקשר אסור מן התורה דחשוב מין בשר כיון שהאפרוח נוצר ממנו. והא דשרינן בכריתות היינו כשאין הדם על הקשר אלא במקום אחר. ומצוי הוא פעמים רבות אפילו לאלתר סמוך ללידת הביצה. ואין אותו הדם בא ליצירת האפרוח והאי דרבי ירמיה אזורק את הדם [קאי וכשנמצא] על הקשר מדאורייתא אסור חוץ לקשר אפילו מדרבנן שרי. ומה שפירש רש"י ז"ל דכשהוא חוץ לקשר הכל אסור. זהו כשישנו על הקשר ונתפשט ממנו חוץ לקשר הלכך לפי שיטה זו אם נמצא על הקשר של חלבון דם אסור מן התורה וביצה מותרת. ואם נתפשט מקשר של חלבון חוצה לו או נמצא על קשר של חלמון הכל אסור. **ואם נמצא על החלבון או על החלמון שלא על הקשר לשינויא קמא הדם אסור מדרבנן ולשינויא בתרא אף הדם מותר.** ורב אלפס ז"ל לא הזכיר קשר ורוצה לומר זורק את הדם ואוכל את השאר. והוא שנמצא על חלבון שלה. אבל נמצא על חלמון שלה כולה אסורה. מאי טעמא משום דסריך בכולא. משמע דלדידיה דם לעולם אסור. ורבי דוסתאי לא חלק אלא בין חלבון לחלמון. דעל החלבון בכל מקום דם אסור וביצה מותרת ועל החלמון בכל מקום הכל אסור וטוב להחמיר לאסור בנתפשט חוץ לקשר כדברי רש"י ז"ל ועל כל החלמון כדברי רב אלפס ז"ל:

חידושי הרשב"א מסכת חולין דף סד עמוד ב

נמצא עליה קורט דם זורק את הדם ואוכל את השאר ואמר רבי ירמיה והוא שנמצא על הקשר שלה תני דוסתאי אבוה דרבי אפטוריקי לא שנו אלא שנמצא על חלבון שלה אבל נמצא על חלמון שלה אפי' ביצה אסורה מאי טעמא דסריך תכלא בכולא, כך הנוסחאות במקצת הספרים ולא גרסי במימריה דר"י אבל נמצא על חלמון שלה וכן נראה מדברי רבינו שלמה ז"ל וכן בספר התרומה והוא הנכון ועולה כהוגן, והכי פירושו א"ר ירמיה והוא שנמצא על קשר שלה לבד שהוא ראשה החד ששם זרע הזכר ניכר ומשם הולד מתחיל להתרקם דאע"פ שנמצא שם הדם כיון שעדיין לא נתפשט משם ולחוץ אין הביצה אסורה אלא הדם בלבד אבל אם נתפשט מן הקשר ולחוץ אפי' הביצה כולה אסורה כדתני דרוסאי אבוה דר' אפטוריקי, דר' ירמיה ור' אפטוריקי לא פליגי כלל ור' דרוסאי אבוה דר' אפטוריקי דתני לא שאנו אלא שנמצאת על חלבון על קשר של חלבון לבד קאמר דאז זורק את הדם ואוכל את השאר אבל על קשר של חלמון אף על פי שלא נתפשט ממנו לחוץ ביצה אסורה, והוא הדין דהו"מ לאיפלוגי בחלבון עצמו ולמימר לא שאנו אלא על קשר של חלבון אבל נתפשט מן הקשר ולחוץ אפי' ביצה כולה אסורה מ"ט סריך תכלתא בכולה אלא דעדיפא ליה לאשמועינן דפעמים אפי' כי לא נתפשט חוץ מן הקשר הביצה כולה אסורה והיינו כשנמצא על קשר של חלמון, **כך נראית שיטתו של רש"י ז"ל, ולפי פי' זה אין לר דם בכל מקום שבביצה שהוא מותר** דכי נמצא על הקשר של חלבון ולא נתפשט בחוץ הדם אסור וזורקו ואוכל את השאר וכן הדין בשנמצא בחלבון לבדו ולא על הקשר, ואם נמצא על קשר של חלמון כולה אסורה אף על פי שלא נתפשט כלום בחוץ אבל נמצא על חלבון בעצמו שלא במקום הקשר ג"כ נראה שזורק את הדם ואוכל את השאר דהא לא אסרינן לכולה ביצה אלא בשנמצא על הקשר וחוץ מן הקשר ואפ"ה זורק את הדם והילכך כשנמצא על החלבון לבד לא שנו, וברייתא דקתני בכריתות (כ' ב') כל דם לא תאכלו שומע אני אפי' דם ביצים ודם דגים תלמוד לומר לעוף ולבהמה אוציא דם דגים שכולו מותר אוציא דם ביצים שאין מין בשר התם מדאורייתא אבל מדרבנן אסור וכדתנן התם במתני' דם ביצים ודם דגים אין חייבין עליו דמשמע הא אסורא מיהא איכא דהא בדם דגים נמי בשכנסו אסורא איכא, וכשנמצא על הקשר ונתפשט לחוץ או על קשר של חלמון אפי' דאורייתא אסור דמין בשר הוא שהרי התחיל ריקומו של וולד ודם עוף הוא, **ורבותינו הצרפתים ז"ל פירשו עוד בענין אחר ואמרו דאין לך דם ביצים אסור מן התורה כפשטה דברייתא דפ' דם שחיטה דאע"ג שהתחיל להתפשט מ"מ עדיין אין אני קורא בו דם עוף ולא מין בשר הוא, והלכך כשנמצא על הקשר לבדו זורק את הדם ואוכל את השאר ואם נתפשט ממנו ולחוץ הכל אסור ואם נמצא על החלבון לבדו ולא על הקשר אפילו הדם מותר,** ואמרו שבירושלמי דמס' תרומות משמע קצת כפירוש זה.

ומיהו קשה לי לפירושם ולפירושו של רש"י ז"ל דא"כ הא דתני דרוסאי אבוה דרבי אפטוריקי היכי סתים הכי ותני לא שנו אלא שנמצא על חלבון אבל נמצא על חלמון אסורה ולא אדכר קשר לא בזה ולא בזה, **ולפיכך נראה דהא דתני דרוסאי פליגא אדר"י** ואפשר דר' ירמיה לא שמיע ליה הא, **דתני דרוסאי לא מפליג בין על הקשר לשלא על הקשר** אלא החלבון

לעולם מותר זורק את הדם ואוכל את השאר ועל החלמון לעולם כולה אסורה דכיון שנתפשט הדם בחלמון ועבר מן החלבון ולפנים ודאי סריך תכלא בכולה, וכן נראה מדברי אלפסי ז"ל שלא כתב כלל הא דר' ירמיה ולא הזכיר בהלכותיו הקשר כלל אלא הא דתני דרוסאי אבוא דרבי אפטוריקי לבד הוא שכתב, ועל הדרך הזה כתב ג"כ הרמב"ם ז"ל ולא הזכיר כלל אם נמצא על הקשר וחוף מן הקשר וכן נראה מלשון רבינו חננאל ז"ל שכתב כך זורק את הדם ואוכל שאר הביצה אבל נמצא קורט דם בחלמון אפי' ביצה אסורה הרי שלא חלק בנמצא בחלבון בין קשר לשאר הביצה בין יצא לחוף בין לא יצא וכן בחלמון, נראה שכך דעת רבותינו ז"ל כמו שכתבתי.

ומיהו לענין פסק הלכה יש לחוש לכל הפירושים ואם נמצא על קשר של חלבון ונתפשט בחוף כולה אסורה כדברי הפירושים הראשונים שכתבתי אבל לא לפי' האחרון שנראה מדברי רבינו אלפסי ז"ל והרמב"ם ז"ל, נמצא על קשר של חלבון לבד ולא יצא לחוף א"נ נמצא על החלבון לבד ולא על הקשר שלה זורק את הדם ואוכל את השאר כדברי הפי' הראשון ולפי הפי' השני אם נמצאו על החלבון לבד ולא על הקשר אפי' הדם מותר, נמצא על החלמון לבד ולא על הקשר שלה אסורה כמו שנראה מדברי רבינו אלפסי ז"ל והרב רמב"ם ז"ל אבל לפירושי הראשונים ז"ל נראה שזורק את הדם ואוכל את השאר, נמצא לפי הפירושים שאין מתירין ביצה שנמצאת טיפת דם עליה אלא היכא דנמצא הדם בחלבון שלא בקשר א"נ בקשר החלבון ושלא נתפשט כלום חוף מן הקשר דכיוצא בשני ענינין אלו מותרות לכ"ע אבל בשאר כל המקומות ביצה עצמה אסורה דשדא תכלא בכולה וה"מ בביצה דלא ספנא מארעא אבל ביצה דספנא מארעא לעולם מותרת דכל שלא נולדה מזכר אינה מגדלת אפרוח ואין זה דם ריקום והיינו ביצים מוזרות וכן פי' רבינו שלמה ז"ל כמ"ש למעלה.

בדק הבית על תורת הבית בית ג שער ה דף פט עמוד א

ולענין דם ביצים כתב, דשני לן בין ביצת תרנגולת דספנא מארעא להיכא דלא ספנא מארעא דהיכא דלא ספנא מארעא דם דידיה אסור דאורייתא ע"כ. וליתא, דסתמא ממעטינן ליה בכריתות אוציא דם ביצים שאינן מין בשר ואף על פי שהוא סימן ריקום כל זמן שלא ריקמה עדיין אני קורא בו דם ביצים ואינן מין בשר אלא ודאי כלהו דרבנן.

עוד כתב המחבר שאם נמצא דם על חלמון שלה כולה אסור מאי טעמא דסריך תכלא בכולא ע"כ. וכן כתבו הרבה מן החכמים. אבל יש לי מקום עיון, לפי שיש במקום זה לשון מחודש בגמרא, שאמרו שם תאני דרוסאי אבוא דר' אפטוריקי ואמרי לה אחוה דר' אפטוריקי לא שאנו אלא שנמצא על חלבון שלה אבל נמצא על חלמון שלה כלה אסורה מאי טעמא דסריך תכלא בכלא אזל רב גביהא מבי כתיל אמרה לשמעתיא קמיה דרב אסי אמר ליה תנא אפכא תני קמיה דאביי ואביי הוא דתירצה ניהליה הכי, וזה לשון מחודש בגמרא דודאי אורחיה דגמרא כי תאני אמורא קמיה דרב מיניה מילתא דלא מתרצתא לממחה בידיה ולשתוקיה ולמימר ליה זמנין פוק תני לברא וכי הנ"מ אבל היכא דתנו קמיה שפיר ומלתא תריצא לאו אורחא דרבה למימר ליה מידי ולמימר פלניא הוה תני ליה בטעותא וכיון דכן רב אשי מאי אכפת ליה במאי דמשתבש תנא כיון דאיהו שפיר תני קמיה. אבל הנכון דהכי קאמר ליה לישנא דידך כלישנא דאביי אבל מתניתא איפכא תני ולישנא דתנא דתני לה איפכא עיקר. וכיון דכן על החלמון זורק את הדם ואוכל את השאר ועל החלבון כלה אסורה. וכן האמת, שהרי אדם מוצא דם בביצה בת יומא בחלמון ואין אדם מוצא בחלבון אלא בששהתה ובחלבון ראוי לומר דסריך תכלא בכולא שהרי האפרוח יוצא מן החלבון וניזון מן החלמון ואפילו לאחר שיצא לאויר העולם אם באת לקרעו כנגד בני מעיו אתה מוצא במעיו החלמון כלו שלם כאלו מונח בקופסא לפי שבשעת יציאתו לאויר העולם החלמון נבלע במעיו כנגד טיבורו וניזון ממנו מקצת זמן. ואלו דברים של עיקר בלא ספק, אעפ"כ לכבודן ראשונים ראוי להחמיר בכולם.

עוד שאל המחבר למה דם ביצים אינו מותר כל זמן שיש בו הוכח של ביצים כשם שהתירו דם דגים כל זמן שיש בו קשקשים ע"כ ולא מילתא היא שבזה החמירו לפי שהביצים באין לכלל בשר ולפיכך כשהדם הוא במקום ריקום החמירו לאסור כל הביצה.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות דם סימן 10

סעיף ב

ג] דם ביצים ג אם ידוע שהוא ד מרוקם האפרוח (פירוש שהתחילה להתהוות בו צורת האפרוח) חייבים עליו, אבל אם אינו יודע שהוא מרוקם האפרוח אין חייבים עליו <א> אבל חכמים אסרוהו.

סעיף ג

ד] נמצא עליה קורט דם, זורק את הדם ואוכל את השאר. והוא שנמצא בחלבון, <ב> אבל אם נמצא בחלמון, ה כל

הביצה | אסורה. הגה: ה] וי"א דאם נמצא על קשר החלבון וגם מבחוץ, דהיינו שנתפשט מן הקשר, דכל הביצה אסורה (הרא"ש ורשב"א ורש"י ותוס' וע"פ. וכתב רא"ש וטור ור' ירוחם שיש להחמיר כב' השיטות ז) ו] ויש מחמירין עוד דכל שנמצא על הקשר של חלבון אפילו לא נתפשט כלל, אסור (א"ו הארוך ריש כלל מ"ב ומהרא"י ש"ד) ח ז] ומזה נתפשט המנהג במדינות אלו לאסור כל ביצה שיש בה דם ואין מחלקין בין חלמון לחלבון. ובמקום דנהגים להקל לזרוק הדם ולהתיר הביצה, במקום דמותר צריך ליטול כדי קליפה עם הדם כשזורקו (ארוך שם בשם סמ"ג).

סעיף ד

ט ח] ביצים הטרופות בקערה ונמצא דם על חלמון של אחד מהם, אף על פי <ג> שזורק החלמון שעליו הדם, אסורות מפני שמאחר שהן טרופות בקערה החלבון שהוא דק מתערב ביחד והכל אסור. ט] אבל ביצים שבורות יחד בקערה ולא טרופות, ונמצא דם בחלבון של אחד מהם, <ד> יקח החלמונים הכשרים כל אחד ואחד בפני עצמו והם מותרין וישאיר אותה אשר בה הדם בקערה עם חלבוני השאר ויזרקם. הגה: י (א) וכל זה כשידיעין שהיה הדם במקום האוסור, אבל אם היה ספק אם היה במקום האוסור או לא, יש להתיר התערובות (סברת עצמו בפי' תשובת הרא"ש) <ה> הואיל ובלאו הכי חד בתרי בטיל. אבל אם הביצה לבד, אסור. וכן אם נתבשלה או נצלה ביצה ולא ידיעין אם הוא במקום האסור (הכל מאו"ה ועיין ת"ח כלל ס"ב דין ג').

סעיף ה

נמצא הדם בביצה במקום שאינו אוסר את כולה, ולא זרק הדם, (ב) ושכח וטרף הביצה עם הדם, יא נראה לי שהוא יב מותר.

סעיף ו

[יא] נמצא דם בביצה ששמוה על החמין להצטמק, כיון שאין במקום הביצה רוטב, יג <ו> מותר כל החמין.

סעיף ז

יד (ג) ביצים המוזרות (פירוש שנפסדו ונעשו כעין מטווה) אפילו ישבה התרנגולת עליהם ימים הרבה, טו מותר לאכלם יב] ובלבד שיזרוק הדם.

סעיף ח

[ג] **מותר לאכול ביצים צליות אף על פי שאינם יכולות ליבדק.** הגה: וכן א"צ לבדוק הביצים אם יש בהם דם, דסומכין על רוב ביצים שאין בהם דם (הגהות מיימוני וארוך) ומכל מקום נהגו להחמיר כשעושין מאכל עם ביצים ביום, שרואין בהם אם יש בהם דם.

ביאור הגר"א יורה דעה סימן טו

[יב] ובלבד כו'. כנ"ל בס"ב דאף שאינו במקום האוסר הדם אסור מדרבנן:

ש"ך יורה דעה סימן טו

ו אסורה - וכתב הכל בו דבנמצא על החלמון שהיא אסורה אפילו היא ביצה בת יומא דלא פלוג רבנן וכ"כ הבי"ו ות"ח כלל ס"ב סוף דין א' דכ"מ שאסורה אין חילוק בין ביצה בת יומא ושכן המנהג ומהרש"ל פרק א"ט סי' ק"כ לפי שנראה לו עיקר שיטת הרא"ה דלקמן מתיר בחלמון בביצה בת יומא ואוסר בחלבון ודעת האחרונים נראה שאין לחלק:

ז ויש מחמירים עוד כו' - על קשר של חלבון גזרה שמא ימצא על קשר החלמון שהוא אסור דאורייתא, שם:

ח ומזה נתפשט כו' - עד ואין מחלקין בין חלבון לחלמון, מאחר שיש פוסקים סוברים שמקום הקשר הוא במקום הכד ויש סוברים שהוא במקום החד א"כ אין לו היתר רק בנמצא מצדדים ואין אלו בקיאים עד היכן מקום הכד והחד לכן המנהג לאסרו בכל ענין כן כתוב בת"ח כלל ס"ב סוף דין א' והב"ח והל"ח דף ע"ט ע"ב השיגו על הר"ב בזה דודאי הכל בקיאים בזה דהא עינינו הרואות שהדם שבצדדים הוא רחוק מן הקשר אלא טעם המנהג הוא ע"פ הדין שחוששין לסברת

הרא"ה שמחמיר יותר בחלבון מבחלמון שלא על הקשר כדכתב הר"ן על שמו וכן הרוקח סי' תמ"ז כתב גירסת הירושלמי וגירסא ישנה בש"ס דילן להחמיר יותר בחלבון מבחלמון עכ"ל (גם בב"י וד"מ הביאו דברי הרא"ה והרוקח בקוצר ע"ש) ודברים נכונים הם בשגם שהרא"ה והרוקח הביאו סברא נכונה לדבריהם (ועיין בדברי הרא"ה בספרו בדק הבית) וכ"פ מהרש"ל פא"ט סי' קי"ט כדברי הרא"ה דבחלבון מדינא אסור ובחלמון אין להקל נגד סברת הגאונים עיין שם:

י וכ"ז כו' - בתורת חטאת שם דין ג' מביא סברת הפוסקי' דאין דם ביצים אסור מדאורייתא כלל וסברת הפוסקי' דדם ריקום אסור מדאורייתא ומסיק ז"ל ובאו"ה כתוב כלל מ"ב דאם נתבשלה או נצלה ביצה או ביצה א' היה טרופה ונמצא בה דם ולא נודע באיזה מקום נמצא הדם נהיגין לאסרו אמנם אם הם חיות עדיין וטרופות בקערה ומעורבים ונמצא דם ואינו ניכר באיזה מקום היה כתוב באגודה דהוי ספיקא דרבנן ולקולא והכי נהגינן אפי' אם הם רק ב' או ג' אבל אם ניכר שהיה הדם במקום האיסור נהגינן כתשובת הרא"ש עכ"ל ונ"ל דה"ה אם נתבשלה (ונתערבה אח"כ) באחרות אם אין אנו יודעים שהדם היה במקום האיסור יש להתיר התערבות דאין חילוק בין נתבשל או חיה לענין תערובות ואף על גב דאפשר דעל ידי בישול נותנת טעם באחרות משא"כ כשהיא חיה מכל מקום נראה דיש לסמוך אדברי המקילים

ואמרינן דדם ביצים מדרבנן וכל זמן שאין אנו יודעים שהיה דם במקום שאוסר הביצה יש להקל מספק שמא לא היה במקום שאוסר הביצה ומשום טפח דם עצמו דנ"ט בביצה אין לאסור דהרשב"א כתב בתשובה דדם ביצים אינו אוסר אלא כשהוא בעינו אבל אינו אוסר תערובתו וכמו שיתבאר בסמוך אף על גב דבכל מקום שהביצה אסורה אוסרת תערובתה כדאיתא בתשובת הרא"ש מ"מ בספיקא יש להקל עכ"ל וכ"כ בד"מ וע"פ זה הם דבריו כאן בהג"ה אלא שביאר יותר כאן בהג"ה הטעם שיש להקל בתערובות מבביצה עצמו והוא הואיל ובלאו הכי בתערובות חד בתרי בטל ואף על גב דנהגינן להתיר אפילו הם רק ב' ביצים כמ"ש בת"ח ובד"מ מ"מ תערובות מיקרי ובתערובות אשכחן דחד בתרי בטל ותו דאף בב' ביצים שרי מדינא כמו שאכתוב בסמוך וזה שסיים אבל אם הביצה לבדה אסור נראה מבואר הא כל מה שנתערב אילו רק אחד באחד מותר מטעם דבתערובות סומכי' אהפוסקים דדם ביצים דרבנן והא דסתם הר"ב כדברי המחבר בסעיף ב' דאם ידוע שהוא מרוקם האפרוח חייבים עליו היינו משום כיון דלענין ביצה גופא אמרינן כל ספק לחומרא הניח הדברים כמות שהן ובזה נתיישב מה שהקשה בס' ל"ח דף קע"ט ע"א על הר"ב בזה ע"ש והעט"ז כתב בכאן דברים שלא בהשגחה ואין צורך להשיב עליהם כאשר יראה המעיין ומהרש"ל שם וסימן ק"כ כתב דקי"ל דם ביצים דאורייתא והלכך היכא דנמצא על החלבון ונתערב בין חיה בין מבושלת הכל אסור והיכא דנמצא על החלמון שלא על הקשר יקח הביצה עם החלמון ויזרקנה והשאר הכל מותר דהעיקר כדברי הרא"ה עכ"ד וכן הבי"ח בסוף סעיף ד' מחמיר וכו' דלמאי דקי"ל להחמיר כשיטת הרא"ה וכשיטת הגאונים א"כ בכל ענין התערובות אסור כדכתב הרא"ש בתשו' עכ"ל ולפעד"נ דברי הרב

ואו"ה דאפילו למ"ד דם ביצים דאורייתא יש להקל בתערובות דהא קי"ל מדאורייתא מין במינו חד בתרי בטל וחכמים הצריכו ס' ואם נשפך ואין יכולים לידע אם יש ס' מותר דספיקא דרבנן לקולא כדלקמן סימן צ"ח סעיף ד' א"כ כ"ש הכא שיש ספק אם יש כאן איסור כלל דבטל ברובא ואף ע"ג דמדברי הר"ב בת"ח וד"מ נראה דסבירא ליה דלמ"ד דם ביצים דאורייתא הוי ספק דאורייתא הר"ב נמשך אחר תשובת הרא"ש דמשמע שם הכי והיינו משום דדוקא בנשפך אמרינן הכי דכיון דאחר שנתבטל ברוב האיסור מצד עצמו הוא דרבנן אבל לא היכא שהספק הוא באיסור עצמו ומצד אחר בא לו שהוא דרבנן ומהאי טעמא לא שרינן ספק דרוסה שנתערבה ברוב מטעם ספק דרבנן לקולא כמו שחילק בד"מ סימן נ"ז

בהדיא בכה"ג מ"מ הכא כיון דהרמב"ם וש"ד וסמ"ק ואגודה ואו"ה ומהרא"י בשעריו סבירא להו דם ביצים אינו אלא מדרבנן ואם כן אפי' בלא תערובות היה ספק דרבנן ולקולא ודאי דיש לחושבו בכה"ג ספק דרבנן על ידי תערובות לכולי עלמא ודוק ואפילו נתערב רק באחד נראה דמותר דיש לומר דביצת ההיתר הוא יותר מביצת האיסור ואם כן ה"ל ספק ספיקא ספק יש כאן ביצת איסור או לא ואת"ל יש כאן איסור שמא הביצת היתר הוא הרוב ואם כן אינו אסור אלא מדרבנן וה"ל ספיקא דרבנן ולקולא וכה"ג כתב הסמ"ק סי' ר"ה ומביאו בית יוסף סימן פ"ג וכ"כ האו"ה כלל י"ג והר"ב בת"ח כלל כ' סוף דין ג' דציר דגים היכא שיש שמנונית אסור מן התורה ודגים מלוחים כמו הרינג"ש מותרים מטעם ס"ס ספק אם נמלחו עם דגים טמאים או לא ואת"ל נמלחו שמא לא היה בהן שומן ואז צירם אינו אסור כי אם מדרבנן עד כאן לשונו והיינו ממש כהך דהכא ע"ש ואפילו בנמצא על החלמון ונתערב חשיב ספיקא דשמא קיימא לן כהרא"ה וסייעתו וכן בנמצא על החלבון ונתערב שמא קי"ל כהגאונים וסייעתם וכן הב"ח גופיה סובר דהאי ספיקא מעליא הוא ע"ש ואף על גב דכתבתי בס"ס נ"ז דבכה"ג לא הוי ס"ס אלא דוקא גבי דרוסה דיש בלא"ה צדדים להתיר מ"מ הכא כיון שיש כאן ספק איסור כלל ודאי נראה דהוי ס"ס גמור ותו דאפילו למ"ד דם ביצים דאורייתא והדם הוא במקום האוסרו אין הביצה אסורה בודאי אלא מספיקא דשמא התחילה להתרקם כמ"ש הרשב"א ומהרש"ל שם א"כ מכל הלין טעמי נראין דברי האו"ה והר"ב אבל מה שהקיל מהרש"ל בנמצא על החלמון אינו נראה כלל ואין כן דעת הרא"ש וכל האחרונים, מיהו בנתערב הביצה שלא במינו יש לאסור התערובות כדברי מהרש"ל והב"ח ונראה שגם האו"ה והר"ב מודים לזה שהרי לא כתבו דבריהם אלא בנתערב בשאר ביצים כן נ"ל:

יד ביצים המוזרות - פי' שאינם מזכר אלא דספנא מארעא ואינן נקלטות לעולם עכ"ל טור ורש"י ור"ל דאז אפי' יש בהן דם שרי אבל ה"ה דביצים הבאים מזכר שרי כשאין בהם דם אף על גב דהן מוזרות או שהדם הוא במקום שאין אוסרו במקום שנוהגים בו היתר וכ"כ הר"ן ומביאו ב"י וע"ש:

טו מותר לאכלן כו' - וכתב בשבולי לקט בשם הגאונים דאם שהו הביצים תחת התרנגולת ג' ימים אסורים משום שיקוץ עכ"ל וכתב ב"י ואין לדבר זה שורש בש"ס וגם לא ראיתי לשום פוסק שכתב כן אדרבה רש"י כתב שאע"פ שישבה עליה התרנגולת ימים רבים מותרים עכ"ל ואחריו נמשך הרב בת"ח כלל ס"ב דין ו' ולא ידעתי למה דחו דברי הגאונים בלא טעם דהא בש"ס וכל הפוסקים איתא ביצים מוזרות נפש היפה (ופרש"י ושאר מפרשים שאינו איסטניס ואין דעתו קצה בהן) תאכלם ולכך פרש"י דאפילו ישבה עליה ימים רבים מותרין אבל ודאי משום שיקוץ אסורים לאיסטניס וכ"כ האו"ה כלל מ"ב דין ה' ע"ש:

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק א סימן לו

בענין ביצים שבמדינה זו שנולדים שלא ע"י זכר שנמצא בהן דם.

עש"ק ור"ח מנ"א תשי"ז. מע"כ ידידי הנכבד מאד הרה"ג יהודה דיק שליט"א.

מכתבו מה' פינחס קבלתי והנה בדבר הביצים נודעתי שהם כספנא מארעא שאין נקלטות להוליד אפרוחים וממילא אין להם האיסור בנמצא בהם דם על כל הביצה אלא לזרוק את הדם בלבד. אבל ראיתי אתמול פארמער שעוסק בביצים ואמר לי שיש פארמערס שעוסקים בתריוהו, להרבות ביצים שלא לו אין רוצים שיבואו מזכרים משום שמתקלקלים מהר, ועוסקים לגדל אפרוחים שלא לו מגדלים זכרים ומחזיקים אלו במקום אחר ואלו במקום אחר. ופארמער כזה כשיש להם הרבה ביצים יותר מכפי שצריכים לגדל אפרוחים מוכרים גם את הביצים שנולדו מזכרים בתוך הביצים שבלא זכרים אבל הם פחות הרבה מאלו שבלא זכרים כי מרובם מגדלים אפרוחים ובכלל אלו שבלא זכרים מרובים יותר וא"כ הוא רוב גדול בביצים הנמכרים אלו שבלא זכרים אף מפארמערס אלו. והרבה פארמערס אין עוסקים כלל לגדל אפרוחים ואלו אין להם כלל זכרים וכל הביצים שלהם הם שלא מזכרים ונמצא שמהנמכרים בשוק עוד הוגדל הרוב למאד שהם מאלו שבלא זכרים שאין נקלטות שהדם אין אוסר כל הביצה. ולכן ודאי יש מקום להתיר סתם ביצים במדינה הזאת מדין רוב. וא"צ לדין נאמנות של מסיח לפי תומו שלא לאסור כל הביצה ויסגי בזריקת הדם, שמצד נאמנות דמסל"ת לא היה מועיל להסוברים דם ריקום דאורייתא, ורק משום שלרוב הפוסקים הוא דרבנן ואף להסוברים דאורייתא הוא רק ספק דשמא אינו מריקום עיין בש"ך סי' ס"ו סק"י וגם הא דאסורה כל הביצה יש שסברי דהוא רק מדרבנן עיין במטה יהונתן לכן כתבתי שהיו יכולין לסמוך על מסל"ת. אבל עתה א"צ לזה דהוא רוב גדול טובא ויש מדינא לילך בתר רובא.

אבל למעשה כיון דבביצה לא נחשב לרובא דרובא האנשים הפסד כלל וכדחזינן שהחמירו בביצה כל השיטות אף שהוא רק דרבנן שהיה לנו לילך להקל, מה שלא מצינו זה בשאר דברים אף באיסורים דאורייתא לכן כיון שעכ"פ איכא מעוט דבאים מזכרים שהדם אוסר כל הביצה מן הראוי להחמיר אף שאין זה מדינא.

ועיין בפ"ת סק"ב בשם תפ"מ שגם במקומותינו ביוראפ היה ספק על כל הביצים אם הם ספנא מארעא (אף שתמוה לע"ד דהא צריך שלא יהיה תרנגול עד ס' בתים כדאיתא בביצה דף ז' או שסגורה בלול ולא היה אפשר לבא שם תרנגול כדאיתא בחדושי רעק"א וזה לא היה מצוי במקומותינו ואולי כוונתו במקומו דוקא) ומסתפק מחמת זה להתיר בתערובות או דלא שכיח כולי האי שיהיה דם בספנא מארעא כמו בביצים שבאו מזכר והוי איסורא שכיח טפי. וא"כ לדידיה אולי אף במדינתנו עכשיו שהרוב גדול הוא מספנא דארעא נמי אלו שנמצאו בהן דם הוו יותר מהמעוט הקטן שבאים מזכרים שיש לאסור גם מדינא. אבל לא מסתבר כלל לומר נגד רוב גדול כזה שאלו שיש בהן דם יהיה הוכחה שהם מזכרים כיון שגם באלו שמספנא דארעא מיקרי שיש בהן דם ולכן רק לענין מחצה על מחצה מסתפק התפ"מ ולא כשרוב גדול טובא הוא מספנא דארעא. וגם לפי מה שאמר לי הפארמער מצוי בספנא מארעא שיהיה בהן דם כמו באלו שבאים בזכרים ואין ספקתו של התפ"מ כלום דלא נסתפק מאיזה מקור אלא בספק בעלמא משום שלא בדקם. ולכן כיון שהפארמער בחן זה שיש לו אלו ואלו ובודקים היום את הביצים דרך דבר שרואים אם יש שם דם ואמר שאין חלוק לענין זה נתברר שאין ספקו כלום. ולכן מדינא אין בידנו לאסור אבל מ"מ יש להחמיר כדלעיל.

אך לענין התערובות אף חד בחד וכן בנתבשלו אף רק שני ביצים ואפילו ידוע שהנמצא בה דם היא הגדולה וכן הכלי אף שנתבשלה לבדה אין להחמיר לאסור אף לבעלי נפש בסתם ביצים במדינתנו כל זמן שלא ידוע ודאי שהיא באה מזכר. ואם אירע שהיה דם בקשר החלבון וחוי לקשר וגם על החלמון שאם היא ביצה שבאה מזכר היתה אסורה לכו"ע אולי יש להחמיר אף בסתם ביצים דמדינתנו גם מדינא דאולי דם כזה לא מצוי שיהיה אלא מריקום אפרוח שזהו הוכחה שהיא מזכר, דמאחר דאופן כזה לא מצוי כלל קשה לבחון הדבר ולא ידוע שנמצא זה לפעמים גם בשל ספנא מארעא ושייך להסתפק בזה כספקת התפ"מ אף בפה שהרוב גדול הם מספנא דארעא ויש נ"מ לענין התערובות ולמה שנתבשל עמה שאולי נצטרך להחמיר באופן כזה. ידיו מוקירו, משה פיינשטיין.